

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

Per præscriptionem acquiritur Dominiu[m] vtile vel directu[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

non potest. Profecto satius esset viris doctrina præstantibus his rationibus abstinere, quam ita leuiter argumētari. Quid obsecro refert, quo ad iuris naturalis rationem, quod per vīucapionē dominium directum, vel vīle potius acquiratur, cum etiam vīle tantum dominium sit sufficiens, vt iururum etiam vīle tantum dominium libere in vīcaite vīus plus rei, vīlitas & commodum libere in vīcaite gentem sunt translata. Deinde si lege humana non potest ab aliquo dominium directum auferri, non poterit nec in pnam delicti rerum dominium directum à delinquēte in Principem lege humana transmitti, quod falsum est & manifeste erroneum. Sic denique aduersus ipsū Panormitanum, & communem, nec per triennalem vīucapionem dominium directum lege humana posse acquiri, & tamen dubio procul id acquiritur. Nec video rationē congruam, qua probari possit, dominium vīle non ita esse penes aliquos rei verum dominium iure naturali, sicut directū quoque, vt si directum sit iuris naturalis, ita erit & vīle. Maxime quod & si fateamur dominium verum alicuius rei habere ius in ea, ac dominium naturali ratione & iure, id plane procedit, modo intelligamus dominium, sicut & libertatē ipsius hominis, quā iure naturali competit cuique, subditum esse reipub. & eius administratoribus, qui ad vīle regimen subditorum possunt legibus statutis de dominio rerum, & de ipsorum subditorum personis disponere. In hoc enim palam consensere hi, qui se reipublica, & principibus subdicere. Hinc etenim deducitur, ius illud naturale, quo dominium propriū rei quis habet quodque dicitur, dominium hoc à nemine auferendum fore, habere, & asserere interpretationem ab alia eiusdem iuris naturalis ratione, qua obtentum est, homines ipsos, eorumque res subditos esse reipub. eiusque Principibus, vt vīlitatei communitatis subueniant, atque ita in his, quā ad eiusdem communitatis vīlitatei necessaria sunt, parere debent subditi, nec recusare possunt legum, vel principum imperia. Leges vero vīucapionem inducentes iusta ex causa, in totius communitatis vīlitatei statuta sunt, idcirco ad controuersiam iniquitatis trahi non debent. & præterea posset dici dominia rerum non omnino esse distincta iure naturali, sed humano per particularem earundem rerum communium applicationem, de quo in regul. peccat. tractantes de veneratione, disputamus, quamuis iuris naturalis principium sit, nemini faciendam esse iniuriam: nemini nocendum esse. & ea ratione res propria alicuius non est ab eius dominio cum iniuria auferenda, sic etenim dominium per vīucapionem in aliquem translatum, iure potius quam iniuria auferitur à priori domino. Ex quibus patet responsio ad argumētationem. Nam et si dominia rerū sint iuris naturalis, & ea quæ sunt iuris naturalis humana lege non possunt auferri, non sequitur ex hoc, præscriptione, aut vīucapione, dominia auferri contra ius naturale, nec ex hoc ius naturale violari, quia id potius interpretationem adsumit à ratione moderatrice, quæ & ipsius iuris naturalis pars est.

Igitur, quicquid nostrates velint, ego constitutissimū esse propono, præscriptione quacunq; quæ iusta lege probata, & iustitia sit, dominium directum vīucapienti acquiri, nec penes priorem dominium id manere, atque ideo non solum præscripti vīle dominium competere, sed & directum. Verū prior sententia, quæ frequentiori suffragio recepta fuit, plures habet interpretationes, ac restitutiones, quibus eundem authores eam perstringunt, & limitant. eas tradidit Feli. in Rub. de præscript. Iaso. & alij in d. l. traditionibus. idem §. annuum de action. num. 72. Ioan. Hannib. in d. l. naturaliter in repet. libr. de vīucap. num. 84. & sequentibus. Igneus in d. §. domini. l. 1. §. 44. Syluanus. Præter hæc illud est adnotandum, quod dominium directum non potest esse penes duos in solidum, & ideo iuxta communem sententiam dominium directū manet adhuc post præscriptionem penes ipsū priorem dominium, dominium autem vīle acquiritur præscripti. At secundum opinionem communi contrariam dominium directum acquiritur præscripti, nullumque manet apud priorem dominum ex ratione l. si vt certo. §. si duobus. ff. commod. Vnde si alicubi scriptum sit, eum contra quem præscriptum fuerit, dominium directum esse, id intelligendum est, olim, sciuet ante perfectam præscriptionem, vtcunque sit, etiam si obtineat ea sententia, quæ habet, dominium tantum vīle acquiri præscripti, hoc tamen dominium vīucapione acquirunt verum dominium est, ac directo præferunt.

§. ex pluribus. ff. de acquirend. possess. Bartol. in leg. 1. & ibi Ialon nune. 57. ff. eodem rit. Sic & qui agit rei vīdicatione, obtinere debet in ea actione, si probauerit se rem illam, quam petit, legitime præscriptisse, secundum Specul. rit. de loca. §. nimo aliqua. versul. quinquagesimo sexto queritur. Bartol. in l. minor. §. 1. columna penult. ff. de emption. Innoc. in cap. ceterum. de iudic. colum. penult. Feli. in Rubric. de præscript. colum. 3. Abbas in cap. cum contingat. notab. 1. de decimis. Alexand. consilio 90. libro secundo, colum. 3. Paulus Paris. conf. 104. lib. 31. numero 39. Bald. & Paul. Castren. in l. cum res. Cod. de probation. Panormit. in dict. cap. ceterum. colum. penult. ma. Balb. de præscript. secunda parte princip. colum. 3. Quorum opinio communis est. Quamobrem illud sit absque cōtrouersia, hoc dominium vīle sufficiens esse ad agendum & obtinendum rei vīdicatione, item & ad excludendum veterē dominum agentem ex directo, sicuti & Alexand. explicat in dict. §. ex pluribus. colum. 3.

§. PRIMVS.

Effectus dominij vtilis vel directi, &c.

S V M M A R I A.

1. Præscriptio bona fide, & titulo procedens tribuit præscripti actionem ad vīdicationem rem ab ipso veteri domino, & an idem sit in præscriptione bona fide absque titulo iam in præcedenti.
2. Præscriptio an det ius proprietatis præscripti, & an ipse habeat rei proprietatem.
3. Verus dominus rei præscriptæ ratione dominij directi poterit agere contra vīcium possessorem, qui non habet causam à præscripte.
4. Præscriptio per in integrum restitutionem extinguit, an sit naturalis, vel datus actio qua veteri domino competit.
5. Dominium acquirunt per præscriptionem, an possit tolli per Principem.
6. Dominus directus, an possit impedire constitutionem rei præscriptæ ob delictum præscripti, etiam additur alij effectus in domino directo procedentes.

Statim in initio huius tertie partis exposuimus contrarias Doctorum sententias in ea questione, qua solet discuti an dominium directum acquiratur præscripti: ac tandem ostendimus frequentiori authorum consensu in eam rem esse opinionem; quod dominium directum maneat penes veterem possessorem, vīle tantum præscripti acquiratur. Idcirco oportet expendere, quid operetur illud dominium directum manens apud veterem possessorem, & quid referat vīucapienti acquiri dominium tantum vīle, non directum. subicam enim aliquot huius disputationis vīlitates.

Primum quidem, licet verum sit, & saltem crebiori Doctorum sententia receptum, eum qui rem aliquam bona fide, & titulo decem, aut viginti annis vīuceperit, habere actionem realem ad vīdicationem eandem rem à veteri domino, contra quem præscriptit, quique eam rem demum finita præscriptione possidet. l. quis emptionis. in prim. C. de præscript. 30. vel 40. ann. in d. l. gl. ibi. quæ huius opinionis authores citauit Ioan. & Bulgarum, quorum sententia fatetur communē esse Saly. ibi, & Balb. de præscr. 2. part. prin. q. 6. col. 1. At tamen qui vīuceperit rem alterius 30. annis absque titulo, bona fide, habet actionem aduersus quemcunque possessorem ad rei vīdicationem, modo non sit prior rei dominus. Nam ab hoc non poterit rem istam vīdicare, idque procedit propter dominium directum, quod manet apud ipsū priorem dominum, contra quem præscriptio processerat. text. optimus in d. l. si quis emptionis. §. 1. iuxta opinionem gl. quam sequuntur Iac. Butri. Bald. Ang. & Saly. Quorum opinio communis est, sicuti Saly. ibi & Balbus in d. q. 6. expressim fatentur, eandemque sententia probat textus in specie in l. 21. tit. 29. part. 3. Ego sane, nisi Regia lex hanc opinionē probaret, contraria potius eligerem, veramque esse censerē, sequutus Placen. Cynum, & Alberic. in d. §. 1. ea præfertim ratione, quod præscriptio hæc tricennalis bona fide perfecta, eandem vim habet, quam præscriptio decem, vel viginti annorum, quæ cum titulo, & bona fide processerit, text. singul. in cap. placuit. §. potest. 16. questio. 3. Dynus in hac reg. num. 9. Abb. in capitul. illud. de præscript. colum. 3. Bald. in secunda part. princip. q. 2. Idemque apparet in dicta l. si quis emptionis. §. 1. vbi limitat præscriptum inquis Imperator dari huic præscripti ei, qui dederat in initio dicta l. si quis empt. præscripti decem vel viginti annorum cum titulo, & bona fide. Nec obstat textus in d. §. 1. vers. ita tamen, quia referendus est ad præscriptionē triginta annorum mala fide contrariam, quæ

sanctum

tantum acquirat praescribenti exceptione iure civili. Hanc item opinionem Placentini sequuti sunt Petrus, & Rainorius in dicto §. primo. quorum meminit Alex. in conf. 238. l. b. 6. col. 1. vltimo loco referens hanc sententiam, dubius tamen, sed & eam sequitur Cornuus in conf. 14. col. 6. l. b. 3. Ex quibus non ita est auctoritate Dd. haec posterior opinio destituta, quod omnino videatur improbatum.

Secundo, etsi verum sit, quod habens dominium vtile, & agens rei vindicatione possit in libello dicere, se dominum esse rei petita, ac defendi possit ea libelli asseueratio, intelligendo de vtili dominio secundum Barto. & communem in l. sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iur. iur. Abb. in cap. ceterum de iudic. num. 20. tamen si habens dominium vtile, dixerit in libello se habere proprietatem, talis libellus non procedit, nec admittendus est, nec defendi potest, quia verbum, Proprietas, nusquam accipitur oblique, vt de quasi proprietate intelligatur, auctore Bal. in l. cum res ad finem. Cod. de probat. cuius opinio communiter recepta videtur ex traditis ab Alexan. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. poss. column. penultim. defenditurque à Decio in dict. cap. ceterum. num. 17. aduersus Iasonem, qui in d. §. item si iurauero. nu. 27. à Baldo discedit, leui profecto ratione. Errat enim Iason, dum probare vult, emphyteuta libellum, quo se asserit proprietarium esse, defendi posse, si intelligamus ratione vtilis domini proprietarium esse. Quod falsum est, habet siquidem emphyteuta vtile dominium debilius profecto, quam acquisitum per praescriptionem: nam illud non vincit directum, istud vero directo praefertur, nec emphyteuta dici potest quasi proprietarius, cum quasi proprietatis dicatur in rebus incorporabilibus, vt ap. vi. de iud. quam obrem falsam esse censeo Iasonis opinionem, & tamen itidem falsa est Baldi, sequaciumque decisio, dum ipsi existimant, non posse procedere libellum, quo is, qui praescripsit, agens rei vindicatione, asserit se proprietarium esse, siquidem iure optimo is libellus defenditur. Est etenim text. in cap. clerici. 26. quaest. 3. vbi dominium acquisitum per praescriptionem, proprietatis appellatur, vbi obicit, si Bald. opinio admittenda sit, cum censet dictionem istam, Proprietatis, nō accipi oblique, nec posse intelligi de dominio vtili, sed omnino intelligendum esse de directo dominio, infero ex dict. cap. clerici. manifeste reprobari communem sententiam, quae exultatione auctorum definitur, praescriptione dominium vtile tantum acquiri. At nihilominus ipse opinor dictionem istam oblique adsumi quandoque, pro quasi proprietate, quemadmodum constat in Rubric. de caus. poss. & propriet. sub qua in ipsius tit. tractatu, de quasi proprietate agitur.

3 Tertio ab ipsa communi sententia deducitur, quod si verus possessor dominus directus rei vti captae, & praescriptae, ratione domini directi penes ipsum remanentis agere contra eum, qui non praescripsit, nec ius habet à praescribente, obtinet tamen, & possidet rem praescriptam, nec hic ea coeuentus actione poterit excipere de iure praescribentis, sicuti respondent Dynus in hac regul. numer. 21. Petrus in dict. Auct. nisi triennale. quem ibi sequuntur alii, & Bald. de praescript. secundum part. princ. 2. quaest. Quorum opinio communis est secundum Alciatum in Rubr. de praescript. nu. 30. qui censet hanc sententiam procedere, etiam si teneamus per praescriptionem acquiri dominium directum praescribenti, quia non inconuenit, quod dominium directum sit apud duos, apud vnū auctoritate legis, apud alium naturalis cuiusdam traditionis iure. Idem reperit ipse Alciatus in l. traditionib. C. de pactis. quod apud me dubium est scio etenim idem dominium non posse penes duos in solidum esse, d. l. si vi certo. §. si duobus. ff. commod. Nisi dixerit quisquam dominium directum acquiri praescribenti ad effectum, vt is possit rem ipsam defendere etiam à veteri domino, & possessore, & eam vindicare ab eodē, & ab alio quocunque. Hoc autem ius domini directi non est penes alium qui nullam habet causam à praescribente, idcirco coeuentus is in iudicio actione reali ab eo qui probat eiusdem rei dominium, non potest allegare dominium illud extinctum esse praescriptione, cum reus ille nec praescriperit, nec ius habuerit à praescribente. Non inficior adhuc difficillime posse hanc opinionem defendi, si vera est conclusio, quā aduersus commune probauimus asseuerantes, dominium directum praescribenti acquiri, non enim habet vllum ius agendi antiquus possessor, cui non suffragatur l. si quis emptio. §. i. de praescript. 30. vel 40. anno. quia is rex, procedit in praescriptione mala fide continua. Fortassis poterit obtinere haec opinio Petri, & aliorū,

inspecta quadā acquirate, quae dicitur, veterē dominū, & possessorē agentem rei vindicatione, minime posse excludi ab alio quam à praescribente, vel habere ab eo ius, & causam.

Quarto hinc colligitur interpretatio receptae cuiusdam sententiae, quae obtentum est, actionem datiuam minime transire ad haeredes, quamuis natua bene transiret, gl. de lebris in l. cum precario. ff. de precario. ff. de precar. quam dicit per gratianam esse sal. in l. iuris gentium. column. 2. ff. de pact. tamen eam esse falsam probare conatur Fortun. in dict. l. iuris gentium. ex quo quod cum à lege detur actio, nulla ratio dicitur, quia & ad haeredes transeat. l. à Titio. ff. de verb. oblig. Et praeterea actio transit, quod inibi apparet, & tamen datua est, secundum Barto. l. i. ff. de ad. & oblig. probatur igitur actionem datiuam ad haeredes transire, contra praedictam gl. conclusionem, quae verò praemissa inferitur, actionem competentem illi aduersus quem fuerit vti captae & praescriptae, concessa contra vti capionem restitutionem in integrum, ad haeredes eius transire, quia natua sit, propter dominium directum, quod non per praescriptionem fuerat priuatus antiquus possessor, quod in specie declarat Bart. in l. vi. Cod. ex quibus maior. quae inibi Dd. sequuntur, & sal. in §. iuris gentium. de actio. maior.

Hinc subinfertur, propter actionem istam natuam, quae per rescissionem competit, fructus etiam restitui ei, cui conceditur in integrum restitutio: quod minime obtineret, si actio foret datua, tunc enim fructus non restituerentur, si actio noua modo detur, sicuti Salyc. adnotauit in l. vi. col. pen. C. ex quibus cau. maior. cuius opinio quo ad partem vltimā dubia videtur, ex ea enim sequeretur, quod si actio omnino sublata per restitutionem in integrum restitueretur, neque quam fructus erunt restituendi, quod est contra Iuriscōsultum in l. quod si minor. §. restitutio ff. de min. à quo satis aperte colligitur, concessa in integrum restitutione, non tantum rem ipsam, aut actionem restitui, sed & fructus, deducitur enim qui restituitur ad illum statum, quē habuit ante lesionem perfectam. Nec refert actio omnino iam extinctam à lege dari beneficio restitutionis, vel natuam restitui, hoc manifeste patet. Nam per contractum, & spontaneam traditionem titulo venditionis transferitur dominium directum nec apud venditorem manet, & tamen si venditor aduersus contractum restituitur, is habebit actionem ad rem ipsam, & ad fructus, cum ante restitutionem nec directus, nec vtilis actionem haberet. Quin & contra Salycet. vtget, quod si quis naetus sit restitutionis beneficium aduersus vti capionem triennale, quae directum dominium transtulit in vti capionem nullo quidem iure actionis, nec domini manente apud veterem dominum, possessorem, restitutionis ratione res ipsa cum fructibus redditur: his ergo constat opinionem Salycet. dubiam esse. Illud tamē ex hac disputatione deducitur, maximum esse discrimen, an rescissoria actio per praeoris restitutionem data, ac restituta, sublata praescriptione, detur, & competat domino directo, qui ante restitutionem directum habebat dominium, an nullum habenti rei dominium, quoniam priori casu datur actio directae, posteriori vtilis, nec parum est vtriusque, imo dissimilimum, vt constat ex notatis per Bart. in l. i. ff. de rētion. & oblig. col. 3. sal. in l. cum fundus §. seruatum. 15. ff. si cer. per. quo in loco tractat, vtilem actionem non habere privilegia directae.

Quinto hinc etiam patet, illum contra quem sit praescriptum absque restitutione in integrum habere actionem rescissoriam, si verum est, quod is habet directum dominium, si non retinet dominium illud directum, restitutio necessaria est, vt actio rescissoria competat, iuxta resolutionem Bart. in l. in honorariis. ff. de alt. & oblig. sal. in l. vi. C. quibus ex cau. minor. col. Ang. in d. §. iuris gentium. de act. Sed haec illatio non procedit ex eo, quia communis opin. Bart. distinctionem reprobat, sicuti factetur sal. cum sequutus in d. §. iuris gentium. nu. 32.

Sexto, ex his quibusdam placet, dominium acquisitum per praescriptionem tolli posse per Principem sine causa, quia vtile est, non directum. sic Bal. censuit in l. vi. col. 2. C. sent. rescendi non poss. quem sequitur Dec. in e. quae in rescissorium. de const. n. 26. verum Felin. ibi, n. 49. tenet contrariam sententiam. Etenim quāuis modus acquirendi dominium hoc, sit de iure humano, & illum modum Princeps possit tollere, dominium tamen ex hoc iure acquisitum, iustum censetur, nec illud poterit Princeps sine causa tollere. nam maximam irrogaret ei, qui rem acquisit lege humana, & iustā permittente, quod Felin. probat alios allegans, cui

etiam patrocinantur, quæ eleganter tradit Fortun. in l. Gallus, ff. de leg. 2. §. quid si tantum ff. de liber. & posthum. col. 132.

Septimo non inutiliter inferitur, quod licet aliqui legatarii rei propria ipsius legatarii non teneat tanquam inutiliter, sed in l. 1. Cod. commun. de leg. 2. in §. si rem. Institut. de lega. tamen si legatarius rem præscriperat adversus legantem, tenet legatarius rem præscriperat propter directum dominium, quod ac valet, velque censetur propter directum dominium, quod mansit penes ipsum testatorem, & propter alia quæ superius commemoravimus.

Octavo, eadem fere ratione hinc datur, & constituitur intellectus ad communem Iurisconsultorum conclusionem, quæ traditum est, quod testator legando rem alienam, etiam in ea sit hæres, non transfert in legatarium dominium, secundum ea quæ adnotantur in l. 1. Cod. commun. de legat. nos item explicuimus in cap. Raynaldus de testam. §. 1. in prin. Nam si rem legatam hæres adversus testatorem præscriptione acquirit, transfertur in legatarium dominium illud directum, quod testator habebat, cui non præfertur dominium vile hæres, quia ipse tenetur ad legatum.

Nono ab eadem radice constat, non esse inutile legatum, etiam si extraneus ante aditam hæreditatem legatam rem vluceperit per præscriptionem. potest enim esse vile ratione directi dominii, secundum Bald. in l. 1. C. commun. de leg. nu. 23.

Decimo eodem iure defenditur, quod adnotavit Ripa in l. ultimo post §. 103. ff. de leg. 1. qui expressim, & in specie scribit, veterem dominum, & antiquum possessorem contra quem est res iusta præscriptione acquisita vsucipienti, posse eandem rem abique peccato, & iustissime retinere, si post perfectam vsucapionem ad eum devenerit. Hanc tamen opinionem ipse dubiam esse opinor. Etenim videtur, quod teneatur hic, qui modo rem possidet, eam restituere vsucipienti, si verum est ipsum ex humana & iusta lege dominium eiusdem rei adhuc vile tantum acquisisse. Nam si hoc dominium eius proprium est, etiam in animæ iudicio, sicuti §. seq. probatur, nulla ex causa iusta poterit id eo iniusto alter retinere.

Undecimo ex supra scripta Dd. resolutione probari potest, dominium directum adversus quem est vsucapum ex longo tempore, posse impedire confiscationem rei præscriptæ, ne ea fiat ob delictum præscribentis, sicut potest illam rem iam vsucaptam ratione directi dominii a tertio possessore vindicare, quod in specie ita visum est Ioan. de Platea in l. 1. §. 2. q. Cod. de bonis vac. lib. 10. cuius opinio mihi dubia semper visa fuit. Nam licet dominus directus, cuius res præscriptione longi temporis acquisita fuit præscribenti, possit illam a tertio possessore, qui nec præscripsit, nec ius habet a præscribente, vindicare: Fiscus tamē causam habet a præscribente, & succedit in ius præscribentis, idcirco non poterit impediri ratione directi dominii confiscatio. Deinde alia ratione iustissime refellitur Plateæ sententia. is enim qui præscripsit, poterat rem illam libere alienare, sicuti iuris est speciosissimi, confiscatio vero non impeditur nisi eo casu quo non poterat criminis reus alienare libere bona, quorum confiscatio tractatur. Barto. communiter receptus in l. si finit. §. si de reitigalibus. ff. de dam. infecti. num. 12. quibus rationibus existimo non posse Plateæ opinionem veram esse.

Duodécimo ex distinctione communi omnium consensu recepta deducitur, triennali vsucapione actionem tolli ipso iure; ita quidem quod priori domino nulla competit actio ipso iure, secundum Fel. in c. ad aures. de præscript. n. 4. tamen si longi temporis præscriptione actio ipso iure non tollatur, sed ope exceptionis. rex. opt. in d. c. ad aures. Et est communis opinio, vt testatur Balb. de præscripti. part. 1. qu. 8. qui, & Fel. in d. c. ad aures. in specie asserunt, posse nihilominus iudicem agere ex officio repellere, argumento deducto ex gl. in l. vbi p. §. 1. C. de transact.

Decimo tertio hinc poterit perpendi pulchra decisio Bald. in c. 1. §. si quis per triginta. de feudo fuerit contron. colu. vii. qui auctoritate Gul. de Cuncto in l. si quis emptio. C. de præscript. 30. vel 40. an. q. 2. scribit, dominium directum, adversus quem res est præscripta, posse ratione directi dominii eandem rem præscribere titulo pro suo, absque alio speciali titulo, si possessionem rei bona fide obtinuerit, quam sententiam Bald. sequitur de præscript. 3. quest. 12. atque hic dubio procul est huius controversiæ insignis effectus.

Decimo quarto ab hoc directo dominio, quod secundum opinionem communem manet apud veterem dominum & possessorem, inferitur, quod si quis res ab alio primo præ-

scriptam demum tempore legibus definito præscriperit, & res illa ad tertium quendam possessorem non habentem causam ab ultimo præscribente pervenerit, ac simul adversus eum actionem ad iudicium deduxerit, antequam eiusdem rei dominus, & possessor, item is qui rem primo præscriperat: præfertur dominus directus ratione dominii directi, quod nondum amisit, quemadmodum voluit Petrus à Bellaper-tica in d. l. si quis emptio. 2. col. de præscript. 30. vel. 40. annorum.

Hæc sane tractavimus, vt plane ostenderemus plurimum referre, quod præscribens dominium directum, an vile vsucapione acquisierit, siquidem dominium directum manens penes veterem possessorem, contra quem præscriptio processit, maximam habet, atque asserti vtilitatem, tamen si, quod ingenue fateor, veriore esse censeam opinionem illam, quæ dicat, etiam dominium directum acquiri præscribenti.

§. SECUNDVS.

Præscriptionis civilis effectus in foro conscientia.

S V M M A R I A.

- 1 Præscriptio iuxta leges humanas perfecta, etiam in minima iudicio præscribentem defendit, quantum ipse post completam præscriptionem habeat scientiam rei aliena.
- 2 Ratio legis inducens præscriptionem, an in anima iudicio cessat.
- 3 Quid de præscriptione adversus eum, qui nullam negligentiam culpam habuit.
- 4 Præscriptionis exceptio etiam ab arbitratore admittenda est.

PRæter ea, quæ de viribus præscriptionis tractata fuere in proximis paragraphis, illud non infrequenter queritur, an in animæ iudicio qui rem aliquam præscripsit titulo, & bona fide, ac tempore legibus definito, teneatur tandem rem restituere, si post perfectam præscriptionem habeat scientiam, & sciuerit, rem illam alienam fuisse, vel an possit eam rem tute quoad Deum possidere, & retinere? Etenim Anton. in c. vigilanti. de præscript. Bart. in extravagag. ad reprimendum. in verbo. denunciationem. Ioan. Andr. in hac reg. possessor. Alciat. in l. quinque pedum. in princip. C. finium regundo. Summa Rosella in verb. præscriptio. in ea sunt sententia, vt existiment, non posse iuste in animæ iudicio retinere rem legitimo tempore, & bona fide præscriptam, si is, qui præscripsit, post perfectam iure præscriptionem, sciuerit rem illam alienam fuisse ante præscriptionem. Quasi in conscientie iudicio illud obtineat, quod nemo est aliena iactura locuples efficiatur. reg. locupletari. de reg. iur. in 6. Et præterea, quia humana lex vsucapionem, & præscriptionem inducens, eam tantum induxerit quoad hoc, vt præscribens in iudicio exteriori eo titulo præscriptionis sit munitus, nec tamen per hoc quicquam iuris lex tribuit præscribenti.

Ceterum contrariam sententiam possumus non admodum difficili probatione veram esse ostendere, quamobrem in hac questione vnicam constituimus conclusionem. Qui rem alienam iuxta legis humanæ constitutiones vluceperit, aut præscriperit, potest iustissime eam possidere in animæ iudicio, nec tenerit eam veteri domino restituere, etiam si sciat rem alienam fuisse. Hæc assertio præmittit ad eius veritatem præscriptionem iure humano perfectam titulo, bona fide, & tempore legibus definito, & deinde quod scientia rei alienæ habita sit post iam perfectam præscriptionem. Probatur conclusio ex eo, quod lex iusta in animæ iudicio vim obtinet, ac seruanda est glossi, communi omnium consensu recepta in c. qua in ecclesiarum. de const. S. Thomas. 1. 2. q. 96. artic. 4. lex vero inducens præscriptionem, iusta est, sicuti iam probavimus: & ea transfert dominium in vsucipientem, igitur hæc dominii translatio & in animæ iudicio seruari, & rata haberi debet. Deinde si vera foret prior opinio, sequeretur comperta veritate rei posse iudicem interioris fori, & iudicem exteriorem contraria pronunciare, & vtrunque iuste, quod adeo absurdum est, vt quivis mediocri præditus eruditione hoc minime posse contingere palam testetur. Siquidem vterque iudex tenetur ius suum vnicuique reddere ac iustitiam in pronuntiando amplecti, vt iudicium æquum sit. Idcirco impossibile iure censetur, contrarias sententias ex iustitia ferri in eadem re, & iuxta eandem cognitionem, vnde vel altera necesse est, quod sit iniqua, vel parum vtraque habere debet definitionem.

At si